

Maahanmuuttaneiden polut asunnottomuuteen pääkaupunkiseudulla

Nasibeh Hedayati, KTT, Sininauhasäätiö

MASE – Maahanmuuttaneiden asunnottomuus selvitys

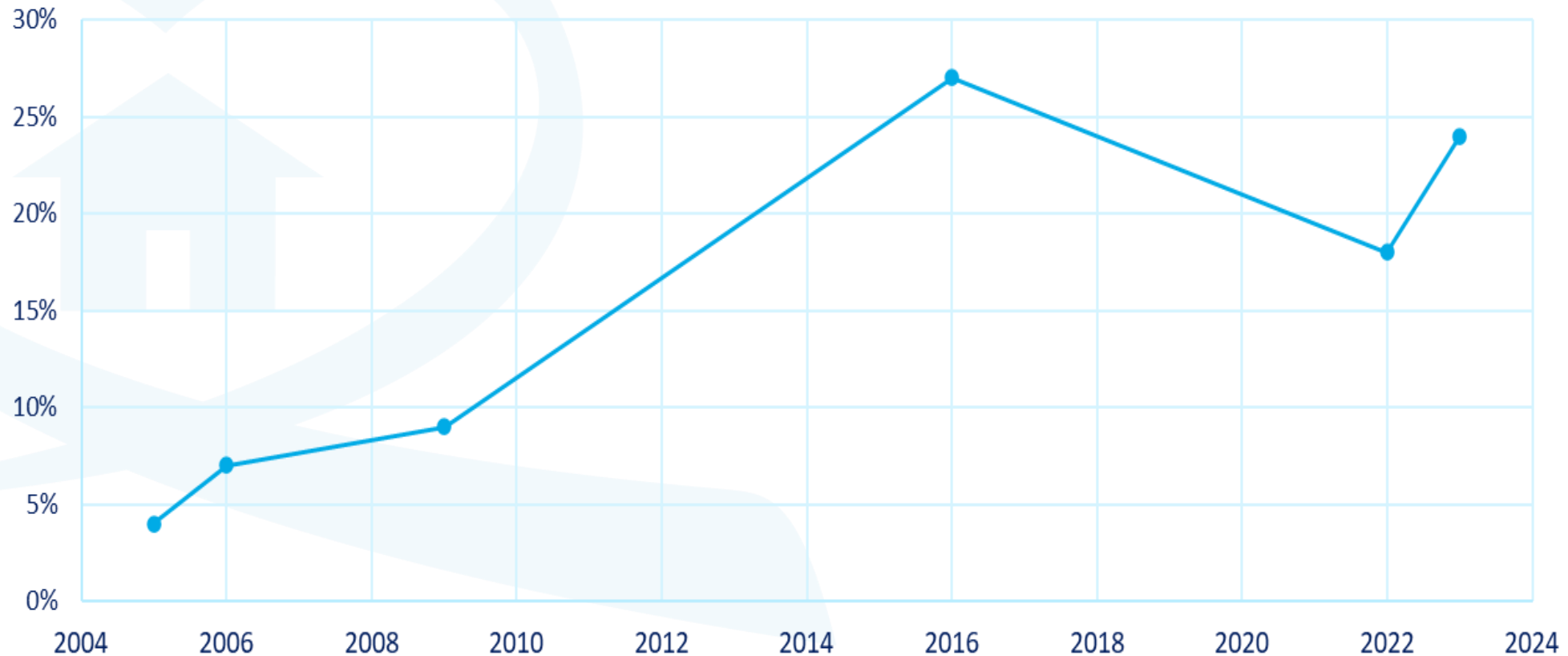
- 9/2023 – 2/2024
- Rahoitus ARA:lta (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus)
- Tutkija: Nasibeh Hedayati
- Ohjausryhmä:
 - Anna-Leena Myllylä, Maahanmuuttaneiden toiminnan päällikkö, Sininauhasäätiö
 - Leena Rusi, Kehittämisojohtaja, Sininauhasäätiö
 - Sina Rasilainen, Erityisasiantuntija, ARA
 - Marja Katisko, Dosentti, Diakonia ammattikorkeakoulu
 - Simona Barbu, Policy Officer, FEANTSA (EU)

Maahanmuuttaneiden asunnottomuus Suomessa

Yksin asuvat

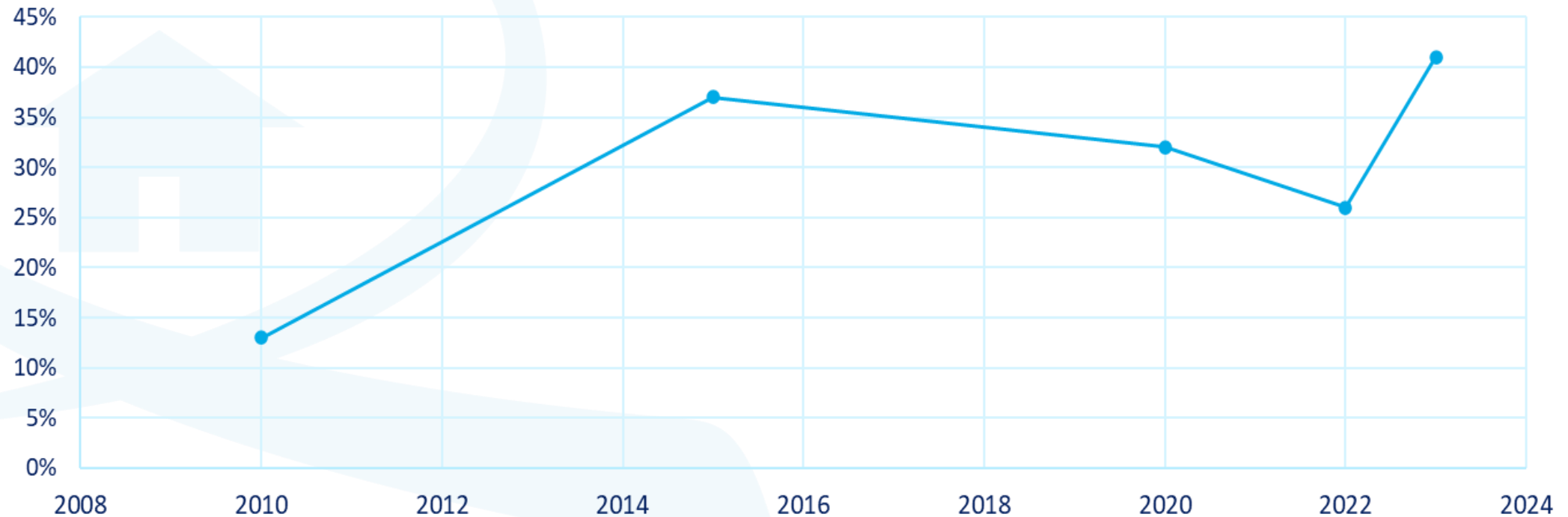
Maahanmuuttaneiden osuus asunnottomista

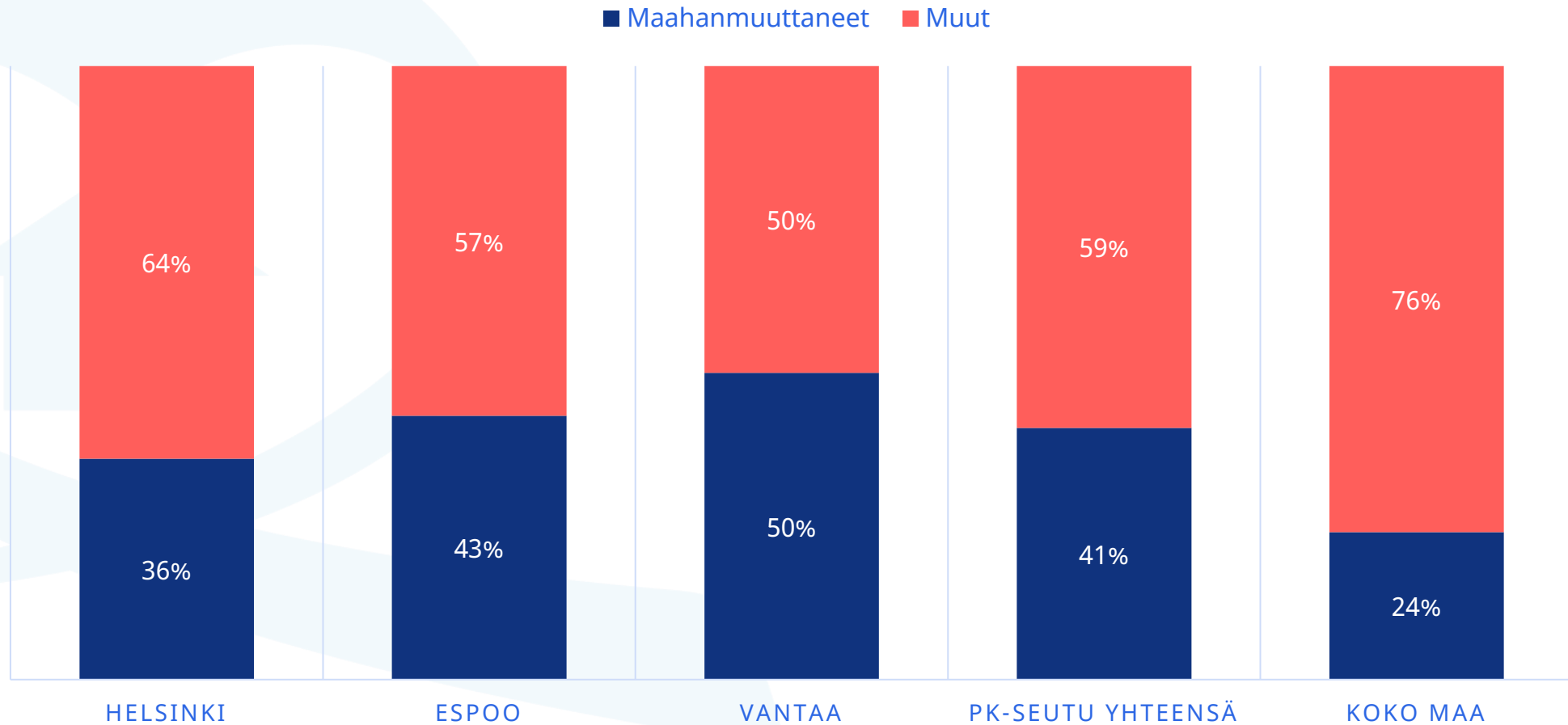
Maahanmuuttaneiden asunnottomuus pääkaupunkiseudulla

Yksin asuvat

Maahanmuuttaneiden osuus asunnottomista pk-seudulla

MAAHANMUUTTANEIDEN OSUUS YKSIN ASUVISTA ASUNNOTTOMISTA

Maahanmuuttaneiden osuus asunnottomista perheistä

2014-2023

Koko maassa vaihdellut:
40%-64%

Pääkaupunkiseudulla
pysytellyt koko ajan
yli 50 %:ssa

Mitä tarkoitetaan maahanmuuttajalla?

ARA: Maahanmuuttajataustaisiin luetaan kaikki asunnottomat yksinelävät henkilöt, jotka eivät ole Suomen kansalaisia tai joiden äidinkieli on joku muu kuin suomi tai ruotsi.

Tilastokeskus: Vieraskieliseksi luetaan henkilö, jonka äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Määritelmä on linjassa ARA:n maahanmuuttaja-kategorian kanssa.

Vieraskielisten osuus väestöstä 2022

Koko Suomi	8.9%
Helsinki	17%
Vantaa	25%
Espoo	22%

Tutkimuskysymykset

1. Keitä ovat asunnottomat maahanmuuttanut?
2. Minkälaisia ovat heidän asunnottomuuspolkunsa?

Menetelmät ja toteutus

Osallistujat: 29 (yksin elävät: 19, perheet: 4, paperittomat: 6)

1. Taustoittavat kysymykset:

- äidinkieli
- ikä
- sukupuoli
- työmarkkinastatus
- koulutustausta
- oleskeluluvan tyyppi
- Suomeen muuton syy

2. Puolistrukturoitu haastattelu:

- milloin asunnottomuus tapahtui
- kuinka kauan se kesti
- kuinka kauan henkilö oli asunnoton
- mikä oli asunnottomuuden syy ja missä henkilö asui
- asunnottomuuden aikana
- oliko tukea saatavilla
- onko hänellä ollut minkäänlaisia terveyteen liittyviä haasteita
- mikä on henkilön tämänhetkinen asumistilanne

Menetelmät ja toteutus

2. Laadullinen analyysi:
grounded theory (Charmaz, 2006).

Analyysi käsitti neljä askelta:

- avoin koodaus
- selektiivinen koodaus
- yhteenvedot laajemmista segmenteistä
- jatkuva vertailu laajempien segmenttien ja materiaalin välillä, ja lopulta aineistosta nousevien käsitteellisten kategorioiden järjestäminen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi

Laadullisessa analyysissä yksin elävät ja perheet käsiteltiin omina ryhminään.

Tulokset: Osallistujien taustatiedot

Ikäjakauma

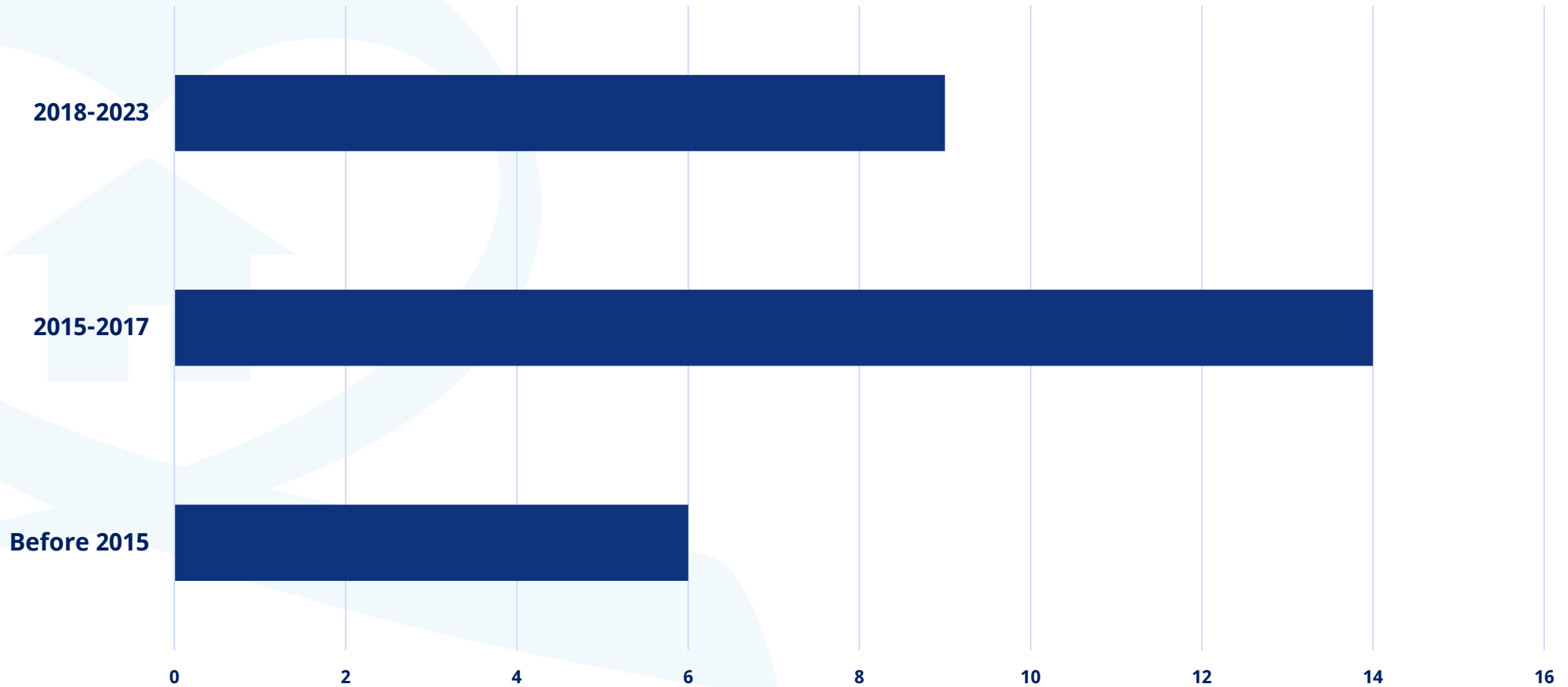
Ikä	Henkilöä
20-29	8
30-39	11
40-49	8
50-59	1
60-69	1

Sukupuolijakauma

Sukupuoli	Henkilöä
Male	21
Female	8
Other	0

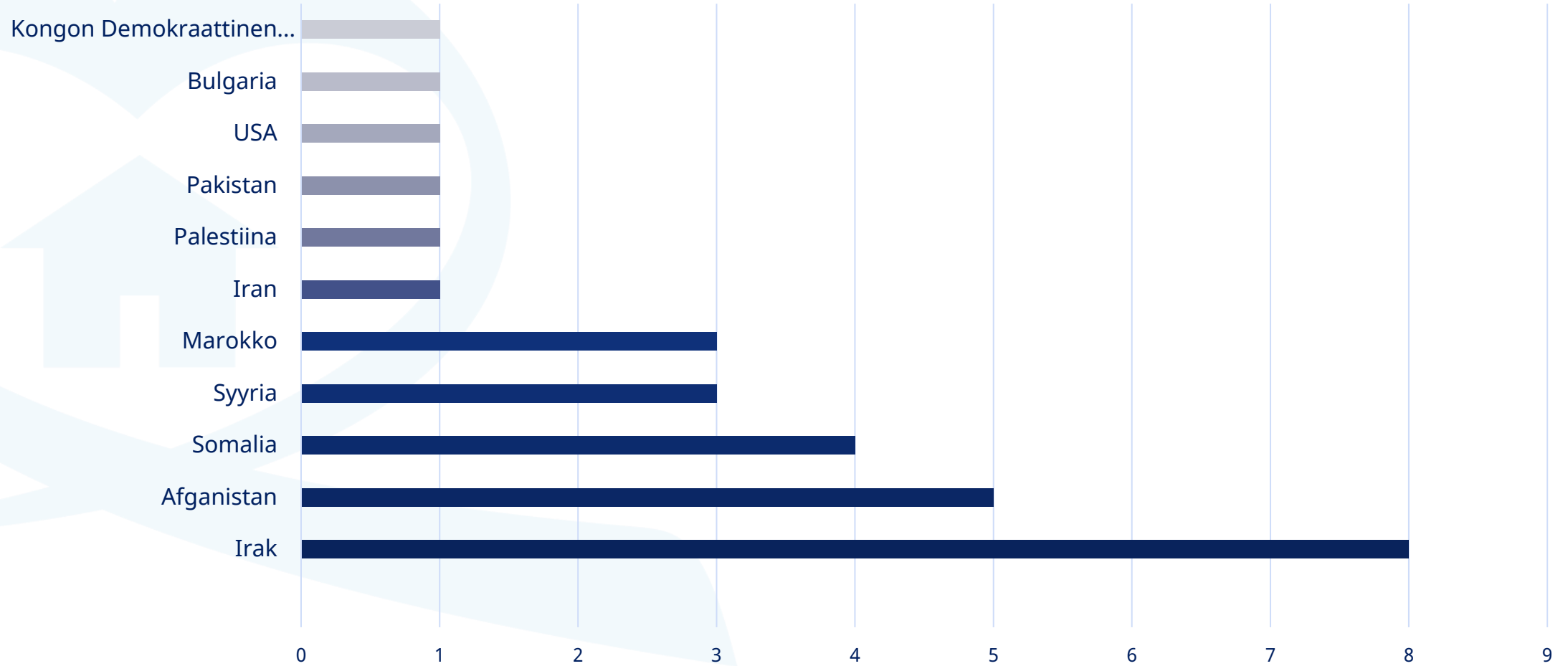
Tulokset: Osallistujien taustatiedot

Suomeen saapumisen ajankohta

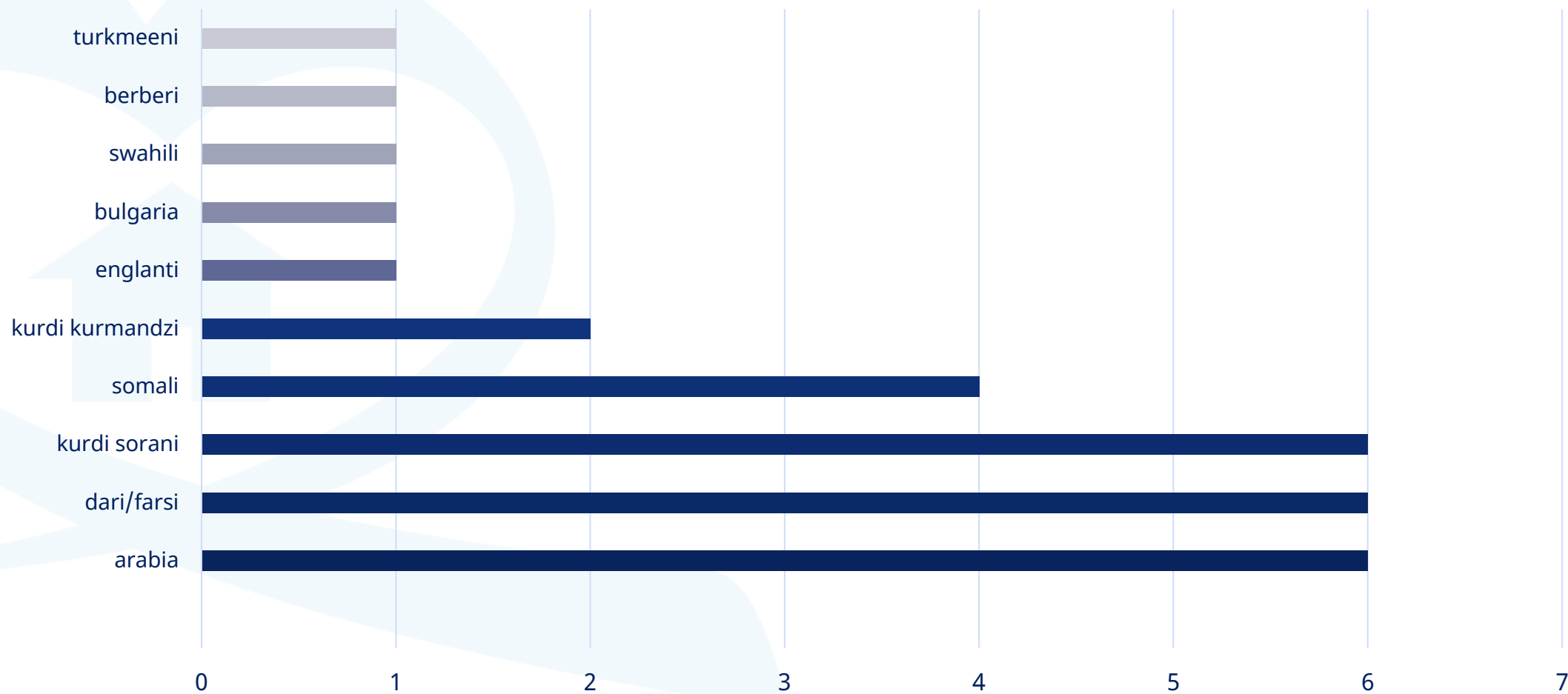
Tulokset: Osallistujien taustatiedot

Alkuperäinen kotimaa

Tulokset: Osallistujien taustatiedot

Äidinkieli

Tulokset: Osallistujien taustatiedot

Työllisyystilanne

Työllisyystilanne	hlö
Kokopäivätyössä	8
Osa-aikatyössä	2
Työtön	19

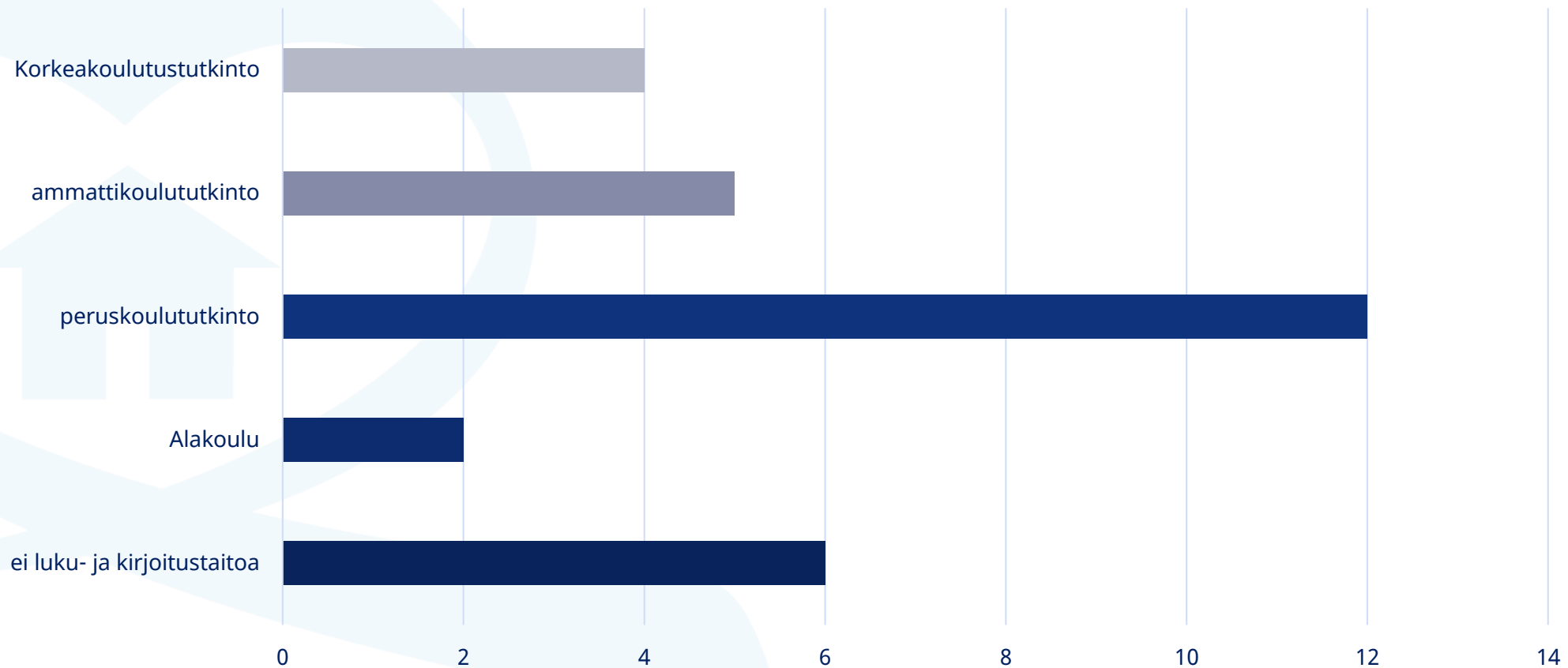
Opiskelustatus

Opiskelija	hlö
Kyllä	9
Ei	20

Tulokset: Osallistujien taustatiedot

Koulutustausta

Tulokset: Osallistujien taustatiedot

Suomeen muuton syy

	hlö
Turvapaikan hakeminen	18
Työskentely	4
Perheside / Perheen yhdistäminen	3
Kiintiöpakolainen	2
Opinnot	1
Turisti	1

Tämän hetkinen oleskelulupatyyppi

	hlö
Suomen kansalainen	6
Pysyvä oleskelulupa	8
Neljän vuoden määräaikainen oleskelulupa	7
Vuoden määräaikainen oleskelulupa	2
Ei voimassa olevaa oleskelulupaa	6

Asunnottomuus syntyy yksilöllisten ja rakenteellisten tekijöiden vuorovaikutuksessa

Yksilölliset tekijät: ikä, avio-/asumusero, suppeat sosiaaliset verkostot, väkivalta ja hyväksikäyttö, fyysiset ja psyykkiset sairaudet, päihteiden käyttö ja alhainen koulutustaso.

Rakenteelliset syyt: köyhyys, työttömyys, pienituloisuus, riittämätön julkisten sektorin tuki, syrjintä, kohtuuhintaisten asuntojen puute, jonka osalta erityisesti perheet ovat riskiryhmässä.

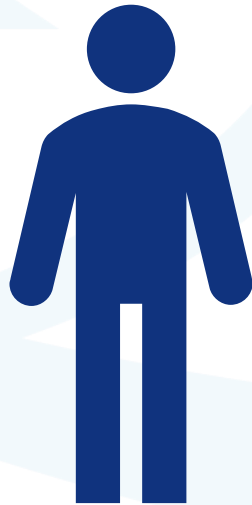
- Asunnottomuus syntyy mikrotason yksilöllisten riskitekijöiden ja makrotason rakenteellisten tekijöiden monitahoisen vuorovaikutuksen tuloksena (Lee, Tyler, & Wright, 2010).
- Nooen and Pattersonin (2010) asunnottomuuden malli
- 2010 EOH (European Observatory on Homelessness) määritteli categorized migration as a new structural risk factor for homelessness.

Tulokset: Polut asunnottomuuteen

Asunnottomuupolut laadullisen analyysin pohjalta

1. Yksin asuvat

2. Perheet

Yksin asuvat:

Aikajana: Suurin osa osallistujista koki asunnottomuutta 2020-2023 välillä. Kolme osallistujaa koki asunnottomuutta 2010-2019 välillä.

Asunnottomuusjaksojen kesto: Suurimmalla osalla osallistujista asunnottomuusjaksot kestivät 2-11 kk, mutta neljä osallistujaa kamppailivat asunnottomuuden kanssa 1-2 vuotta. Osallistujista seitsemän koki 2-3 asunnottomuusjaksoa suomeen muuton jälkeen.

Tilanne haastatteluhetkellä: Viisi osallistujista on edelleen asunnottomana. Kymmenen osallistujaa on ratkaissut tilanteen järestötoimijoilta saadun tuen avulla. Kaksi osallistujaa on ratkaissut tilanteen kaupungin asumisneuvonnasta saadun tuen avulla. Kaksi osallistujaa on ratkaissut tilanteen itsenäisesti.

Majoittuminen asunnottomuuden aikana: Osallistujat majoittuivat vaihtelevien ystävien ja sukulaisten luona, autoissaan ja uusien tuttavuuksien luona. Kolme työskentelevää osallistujaa vuokrasi asunnon epävirallisilta vuokramarkkinoilta.

Ensimmäinen asunto Suomessa

Asunto löytyy

Asuminen päättyy:
-Parisuhde päättyy
-Perheenyhdistäminen toteutuu
-Muutto pk-seudulle
-Itsenäistyminen
-Remontti

Pula sopivan hintaisista asunnoista

Taloudelliset syyt

Riittämättömät taidot

Tiedot puute

Ei asuntotarjousta

Asunnottomuusjakso 2-11kk

Jää yksin asian kanssa

Tiedon puute

Taloudelliset syyt

Riittämättömät taidot

Ratkaisu:

- Tuki oman kieliryhmän sisällä
- Järjestöt
- Epäviralliset asunto-markkinat

Asuminen päättyy:
- Alhainen tulotaso
- Korkea vuokra

Pula sopivan hintaisista asunnoista

Riittämättömät taidot

Taloudelliset syyt

Ei asuntotarjousta

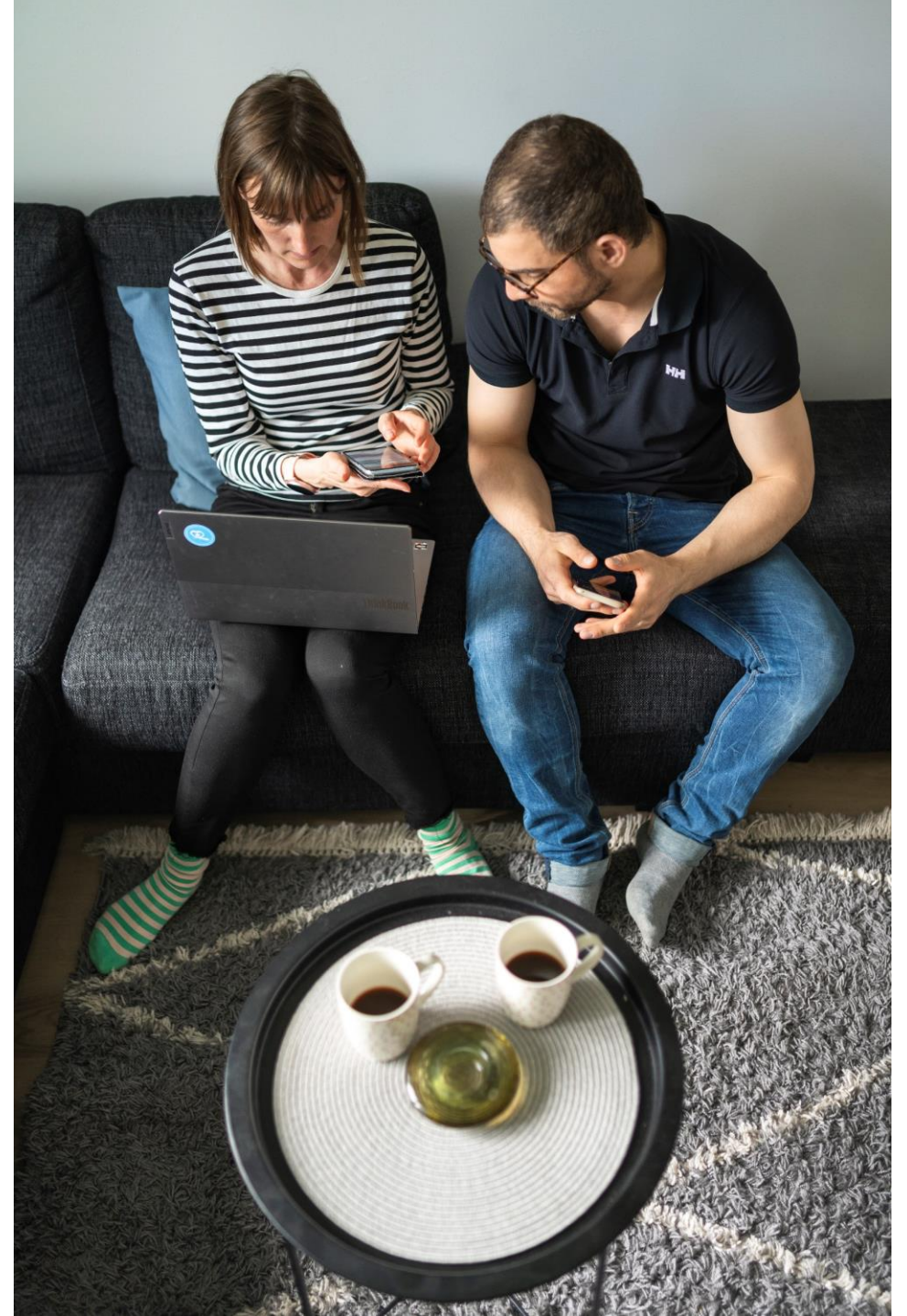
Asunnottomuusjakso 2kk-2v

Asunnottomuusjakso 2kk-2v

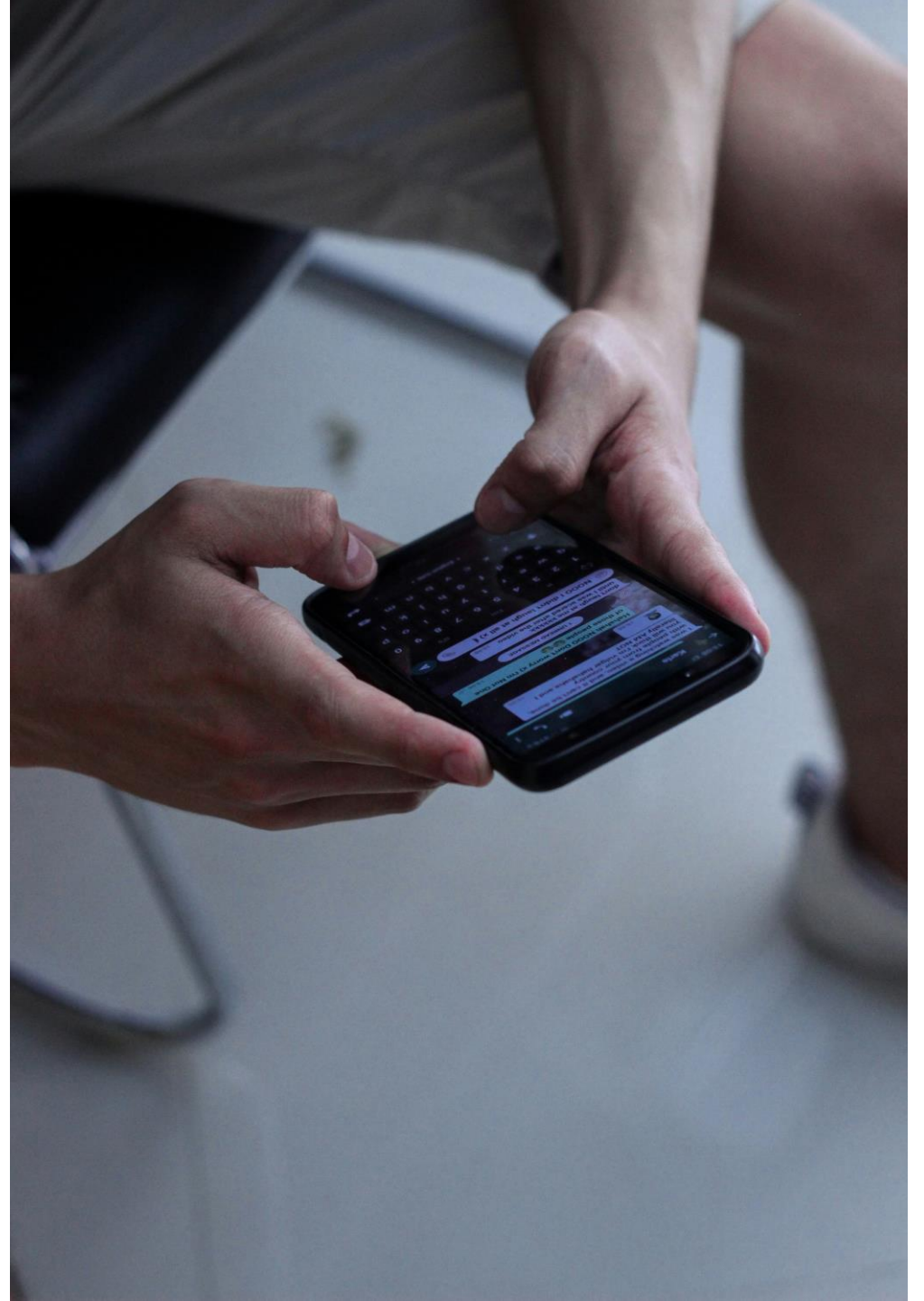
Asunto löytyy

"Hän [vastaanottokeskuksen ohjaaja] teki muutamia asuntohakemuksia puolestani, mutta sitten kuulin Sininauhasäätiön työntekijästä ja ajattelin, että olisi helpompaa, jos joku, joka puhuu äidinkieltäni, auttaisi minua. Joten otin yhteyttä kollegaasi, ja kuukauden kuluttua minulle löytyi asunto, ja allekirjoitin sopimuksen."

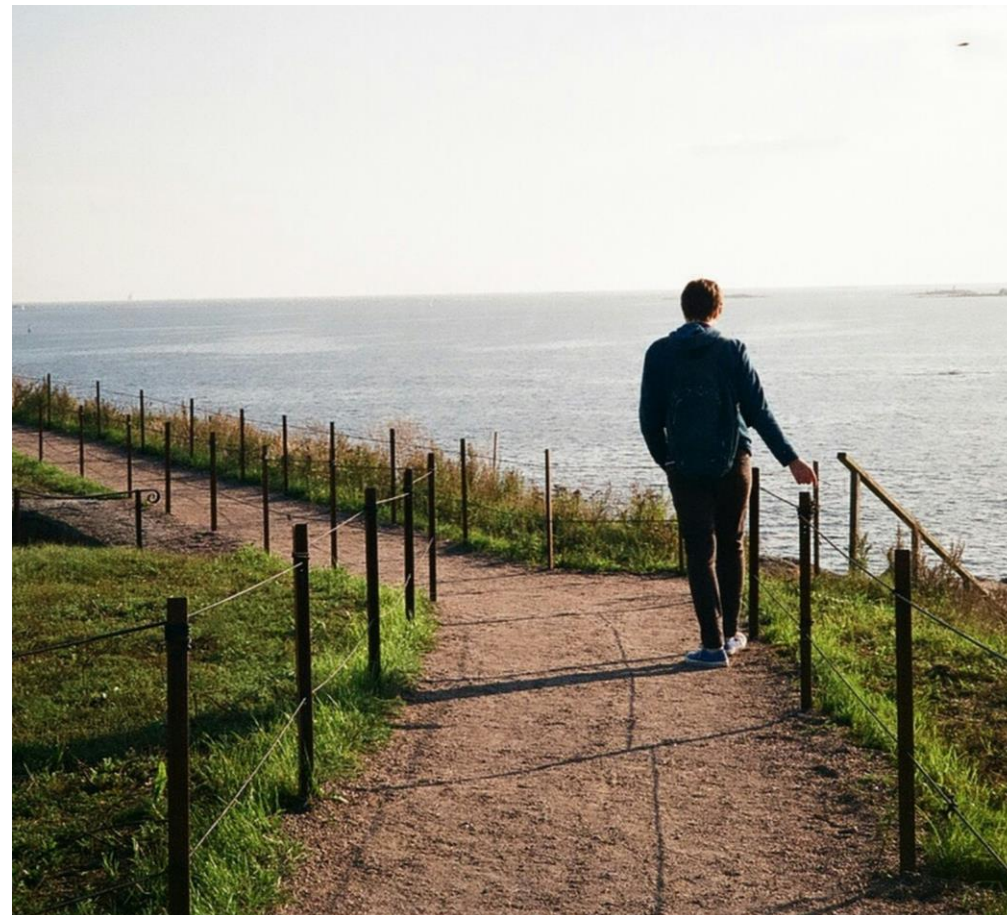
Jää yksin Asian kanssa

"Työperusteisen oleskeluluvan omaaville se on vaikeinta. Yleensä emme saa tukea, koska teemme töitä, ja meidän odotetaan hoitavan asian itse."

Jää yksin asian kanssa

"Pomoni auttoi minua löytämään ensimmäisen asuntoni Suomesta. Hän puhuu myös [osallistujan äidinkieltä]. En osaa lukea eikä kirjoittaa, joten soitimme yhdessä vuokranantajalle. Näin asunnon ja sain sen. Se oli minulle hyvin kallis, mutta minulla ei ollut muita vaihtoehtoja. Kun vuokranantaja nosti vuokraa vielä enemmän, irtisanoin vuokrasopimus".

Riittämättömät taidot ja tiedon puute

"Kuten kerroin, en osaa lukea enkä kirjoittaa suomea, minulla ei ole digitaalista lukutaitoa, minulle oli vaikeaa tehdä hakemuksia. Olin myös töissä, ja olin huolissani siitä, että avun saaminen voisi vaikuttaa oleskelulupaan, ensimmäinen [oleskelulupa] perustui työhön."

Taloudelliset syyt

"Sosiaalityöntekijä otti viimeksi minuun yhteyttä ja hän löysi minulle edullisen asunnon. Vuokra oli hyvä, vaikka se oli kaukana työpaikastani, mutta vuokratakuu oli korkea, 1200 euroa vuokratakuu ja lisäksi ensimmäinen vuokra 750 euroa, eikä minulla ollut sitä rahaa. Joten hylkäsin sen".

Ei asunto tarjousta

" Puhun tarpeeksi hyvää suomea ja voin tehdä asuntohakemuksia itse. Asuin ensin Kotkassa ja sitten Lahdessa. Sieltä löysin asunnon itselleni. Kun muutin Helsinkiin, tein saman asian itse ennen kuin otin yhteyttä Sininauhasäätiöön, mutta en saanut asuntotarjousta. Asuin ystäväni luona 6 kuukautta eikä mitään tapahtunut. Osoitteeni oli poste restante. Se oli todella vaikeaa. Minulla oli oma koti, ja olin asunut itsenäisesti viisi vuotta, ja tämä 6 kuukautta oli niin vaikeaa. "

Perheet: Yksihuoltajaäiti, jolla 3-8 lasta

Aikajana: Asunnottomuus koettu 2020-2023 välillä.

Asunnottomuusjaksojen kesto: Asunnottomuus kestänyt kahdesta kuukaudesta vuoteen. Kaksi perhettä kokenut kaksi asunnottomuusjaksoa ja kolmannen perheen vuokrasopimus purettu lyhyellä varoitusaajalla kaksi kertaa.

Tilanne haastatteluhetkellä: Perheistä kaksi oli edelleen asunnottomana ja asui väliaikaismajoituksessa (kaupungin ja järjestön).

Majoittuminen asunnottomuuden aikana: Kaikki perheet saivat asunnottomuuden aikana tukea ja neuvontaa sekä sosiaalipalveluista että järjestösektorilta. Kaikki majoittuivat väliaikaismajoituksessa, joka järjestyi sosiaalipalveluiden tai järjestösektorin kautta.

Ensimmäinen asunto Suomessa

- Asuminen päättyy:
- Parisuhde päättyy
 - Omainen menehtyy
 - Naapuri valittaa
 - Remontti

Pula sopivan hintaisista asunnoista

Tiedon puute

Riittämättömät taidot

Asunnottomuusjakso 2-11kk

Pula sopivan hintaisista asunnoista

" Laitoin asuntohakemuksia kaikille kaupungin asunnoille, Espoo, Vantaa ja Helsinki. Ongelmana on, että se on liian vaikea löytää isoa perheelle sopivaa asuntoa, joiden vuokra on Kelan vuokrarajan mukainen. Minulla on 4 lasta ja tarvitsen neljän huoneen asunnon. Lapset ovat teini-ikäisiä... Helsingin kaupunki kertoi minulle, etten ole heidän etusijallaan, koska olen Vantaan asukas. Sitten Vantaa tarjosi minulle kaksi kolmion. Ne olivat liian pieniä. Jopa sosiaalityöntekijäni sanoi minulle, että nämä ovat sinulle liian pieniä. Hylkäsin ne ".

Naapurien syrjintä ja rasismi:

" He [naapurit] sanoivat minulle, että lapseni häiritsevät heitä, kerran yks naapuri sanoi minulle, että minulla on liikaa lapsia. ".

" Yhteiskunnassa on rasismia. Hallituksen tulisi opettaa ihmisille, että jos päätätte ottaa kiintiöpakolaisia, valmistelkaa yhteiskunta siihen. Kun saavuin, kaikki oli hoidettu, minulla oli oma asunto ja sain sosiaalitukea, mutta ongelma on rasismi. Kun olen hississä, suomalaiset eivät tule sisään, kun joku on jo siellä, menen sisään, he lähtevät yhtäkkiä. ".

Paperittomat perheet ja yksin asuvat

- **Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) määritelmän mukaan paperittomilla tarkoitetaan**
 1. maassa ilman oleskeluoikeutta oleskelevia, muualta kuin EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä tulleita henkilöitä, joiden oleskelulupa on umpeutunut tai rauennut tai joiden maahantulolle ei ole laillisia edellytyksiä,
 2. sekä muualta kuin EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä tulleita kolmansien maiden kansalaisia, joiden oleskeluluvan tai viisumin edellytyksenä on ollut yksityinen sairausvakuutus, mutta vakuutusturva on päättynyt tai se ei ole kattava. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi ulkomaiset opiskelijat (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022).
- **Tutkimukseen osallistui 5 yksin asuvaa ja 1 perhe**, joilla kaikilla oli haasteita oleskeluluvan kanssa. Osallistujat eivät vaihtelevista syistä olleet saaneet oleskelulupaa tai jatkoa oleskeluluvalle.

Paperittomat perheet ja yksin asuvat

Aikajana: Haastatellut paperittomat kokivat asunnottomuutta vuosien 2019-2023 välillä. Yksi heistä oli muuttanut Suomeen 2018 ja muut vuosina 2022 ja 2023

Asunnottomuusjaksojen kesto: Asunnottomuus aika vaihteli kolmesta kuukaudesta kolmeen vuoteen.

Tilanne haastatteluhetkellä: Haastatteluhetkellä viisi haastateltavaa oli edelleen paperittomana ja asunnottomana ja tutkimukseen osallistunut perhe (vanhemmat ja kolmen lasta) olivat hakeneet uudelleen turvapaikkaa ja asuivat yksityismajoituksessa hakuprosessin ajan.

Yhteenveto ja suositukset

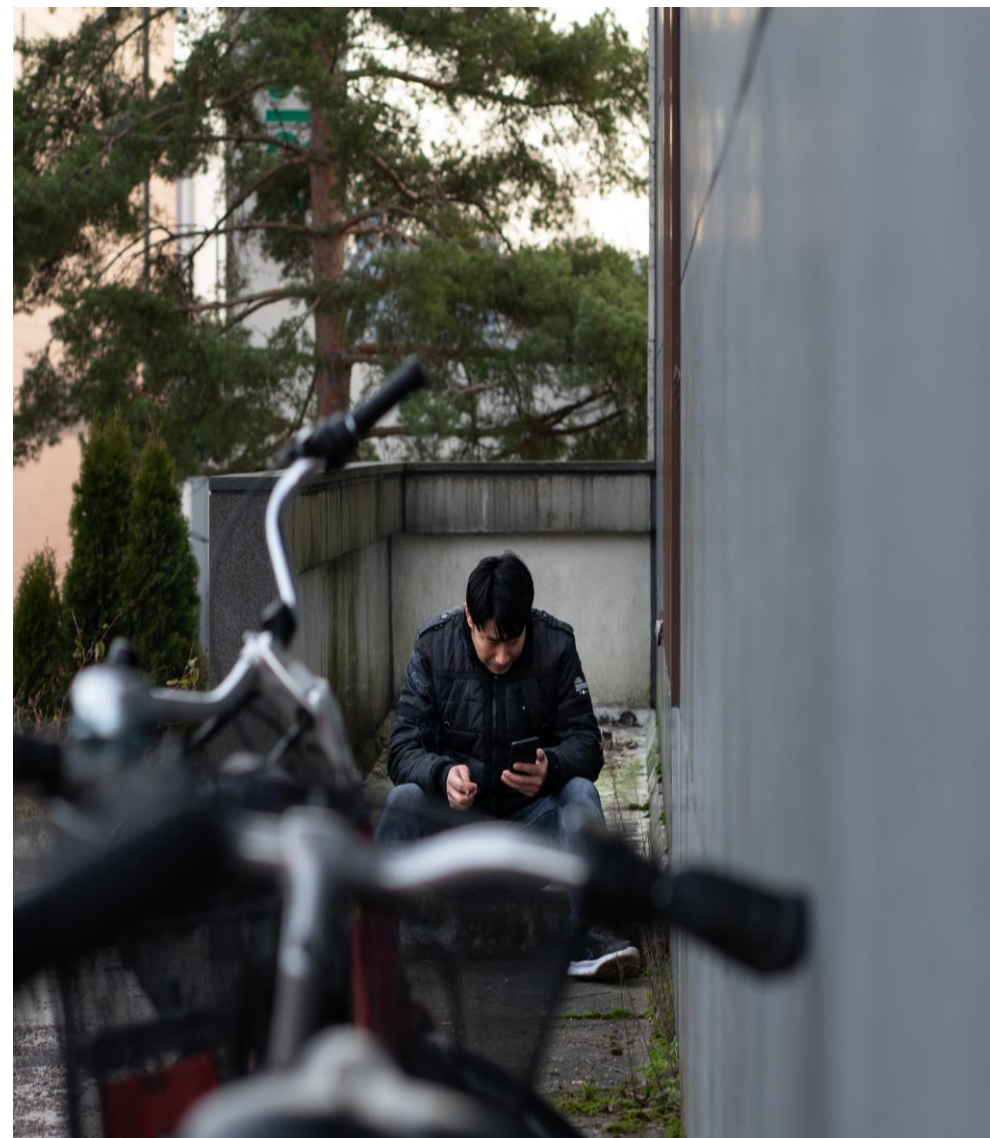
- Maahanmuuttaneiden asunnottomuuden taustalta löytyy pk-seudulta kerätyn aineiston valossa enemmän rakenteellisia kuin yksilöllisiä tekijöitä
- **Ilman apua jääminen oleskeluluvan saamisen jälkeen** (pakolaiset, työn tai opiskelun perusteella oleskeluluvan saaneet)
 - Vastaanottokeskusten tarjoama tuki ei johdonmukaista, puuttuvatko selkeät ohjesäännöt?
 - Yhteistyö maahanmuuttoviraston ja kansalaisjärjestöjen välillä
 - Asuminen olisi mahdollista sisällyttää kotoutumissuunnitelmaan
 - Järjestöjen ja hyvinvointialueiden rooli asumisneuvonnan tulevaisuudessa
 - Kuntapaikka-järjestelmän tulevaisuus?

Yhteenveto ja suositukset

- **Kotoutumisprosessit** (Suomen kielen oppimisen haaste-
matalapalkkainen työ jatkuu)
- **Kohtuuhintaisten asuntojen puute**
- **Paperittomat ihmiset erittäin haavoittuvassa asemassa ja heidän oikeutensa hyvin rajatut**
- **Asunto ensin malli ja inkluusio**

Suurin osa osallistujista muuttivat Suomeen vuosina 2015-2017

Photos:
<https://unsplash.com/>

